

1. На яких основних підставах здійснюється обробка персональних даних у період запровадження воєнного стану?

Для громадянина

Звертаємо увагу, будь-які дії з персональними даними можуть здійснюватися виключно за наявності підстав, передбачених законодавством України.

Вичерпний перелік підстав для обробки персональних даних передбачено ст. 11 Закону України «Про захист персональних даних».

Підстави для обробки персональних даних – це конкретні положення законодавчих актів або юридичні факти (дії чи події) щодо персональних даних, за наявності яких стосовно такої інформації уповноважені органи, посадові особи, або самі суб'єкти персональних даних можуть здійснювати конкретні дії з персональними даними.

Запровадження в Україні правового режиму воєнного стану або його скасування само по-собі не передбачає розширення або звуження переліку цих підстав.

Разом з тим, в період дії правового режиму воєнного стану окремі з підстав для обробки персональних даних проявляються значно частіше порівняно з життєдіяльністю у мирний час.

Йдеться, зокрема, про обробку персональних даних, яка здійснюється відповідно до п. 1 – 2, 4 та 6 ч. 1 ст. 11 Закону України «Про захист персональних даних».

За своєю сутністю підстави обробки персональних даних зазначені у п. 1, 3 ч. 1 ст. 11 згаданого Закону ґрунтуються на основі вільного, поінформованого волевиявлення суб'єкта персональних даних. Натомість, підстави для обробки персональних даних, зазначені у п. 2, 4 – 6 ч. 1 ст. 11 Закону України «Про захист персональних даних» не передбачають необхідності одержання дозволу суб'єкта персональних даних на обробку інформації про нього.

Однією з найбільш поширених підстав для обробки персональних даних, яка потребує вільного волевиявлення громадянина (суб'єкта персональних даних) є його згода на таку обробку.

Наведене визначення містить дві суттєві ознаки згоди на обробку персональних даних:

- добровільність (означає відсутність прямого або опосередкованого примусу при її наданні);
- поінформованість (означає, що перед наданням згоди суб'єкт повинен отримати достовірну інформацію про те, ким, з якою метою будуть оброблятися його персональні дані, кому будуть передаватися, які саме дані, а також про права, визначені Законом).

Суб'єкт персональних даних також має право відмовитись від надання згоди на обробку персональних даних, відкликати згоду на обробку персональних даних, яка була надана такою особою раніше, вносити застереження стосовно обмеження права на обробку своїх персональних даних під час надання згоди, пред'являти вмотивовану вимогу щодо зміни або знищення своїх персональних даних будь-яким володільцем та розпорядником персональних даних, якщо ці дані обробляються незаконно чи є недостовірними, заперечувати проти обробки своїх персональних даних.

Згода суб'єкта персональних даних є лише однією з шести підстав для обробки персональних даних, передбачених ст. 11 Закону.

За наявності підстав, визначених п. 2–6 ч. 1 ст. 11 Закону України «Про захист персональних даних», обробка персональних даних здійснюється без згоди суб'єкта персональних даних.

Однією з підстав для обробки персональних даних, яка не потребує згоди суб'єкта персональних даних або укладення з ним чи в його інтересах будь-якого правочину є «дозвіл на обробку персональних даних, наданий володільцю персональних даних відповідно до закону виключно для здійснення його повноважень» (п. 2 ч. 1 ст. 11 Закону).

Звертаємо увагу, в період дії режиму воєнного стану суб'єктами владних повноважень, включаючи військові адміністрації, інші органи військового керівництва обробка персональних даних здійснюється здебільшого саме на цій правовій підставі. Йдеться, про випадки надання адміністративних послуг громадянам, розгляд звернень

громадян, надання доступу до публічної інформації, виконання військовими адміністраціями покладених на них обов'язків стосовно громадян і військовослужбовців, які зареєстровані і перебувають на їхній території.

У ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод гарантовано право на повагу до приватного і сімейного життя: кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

Зазначене кореспондується з п. п. 2.7. п. 2 Типового порядку обробки персональних даних, затвердженого наказом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини від 08.01.2014 № 1/02-14, обробка персональних даних здійснюється володільцем персональних даних лише за згодою суб'єкта персональних даних, за винятком тих випадків, коли така згода не вимагається Законом.

Таким чином, за наявності дозволу, наданому володільцю персональних даних, включаючи органи державної влади, органи місцевого самоврядування на обробку персональних даних, який ґрунтується на нормах законодавства України, є необхідним у демократичному суспільстві, згода громадянина (суб'єкта персональних даних) не потрібна. Іншими словами, якщо громадянин направляє запит на публічну інформацію, направляє звернення, звертається за адміністративною послугою, одержання згоди на обробку персональних даних не потрібно.

В період дії правового режиму воєнного стану обробка персональних даних часто здійснюється на підставі п. 4 ч. 1 ст. 11 Закону України «Про захист персональних даних» з метою захисту життєво важливих інтересів суб'єкта персональних даних.

На цій підставі обробка персональних даних здійснюється у випадку надання суб'єкту персональних даних медичної допомоги, захисту його життя, здоров'я від протиправних посягань, проведення аварійно-рятувальних операцій щодо громадян.

Водночас, фізична особа, або установа, яка здійснила обробку персональних даних для захисту життєво важливих інтересів суб'єкта персональних даних повинна отримати від нього згоду на таку обробку, коли це стане можливим, або припинити дії з персональними даними у разі відмови від надання такої згоди.

Для суб'єктів владних повноважень

При визначенні суб'єкта владних повноважень як учасника інформаційних відносин, включаючи відносини щодо обробки персональних даних необхідно керуватися положеннями ст. 1 Закону України «Про інформацію».

Згідно з цим Законом, суб'єкт владних повноважень - орган державної влади, орган місцевого самоврядування, інший суб'єкт, що здійснює владні управлінські функції відповідно до законодавства, у тому числі на виконання делегованих повноважень.

Основні засади діяльності суб'єктів владних повноважень закладені у ч. 2 ст. 19 Конституції України.

Згідно з цією конституційною нормою, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Зазначене положення Конституції України безпосередньо позначається на законних підставах обробки персональних даних суб'єктами владних повноважень.

Як вже зазначалося, вичерпний перелік підстав на обробку персональних даних визначений у ст. 11 Закону України «Про захист персональних даних».

Щодо суб'єктів владних повноважень, основною підставою, на якій вони можуть здійснювати обробку персональних даних є дозвіл на таку обробку, наданий їм відповідно до закону.

Особливості прояву цієї підстави обробки персональних даних суб'єктами персональних даних у період дії режиму воєнного стану полягають у наступному:

- надається переважно суб'єктам владних повноважень, включно з військовими адміністраціями, що утворюються відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану»;
- діє не довше, ніж це необхідно суб'єкту владних повноважень для виконання покладених на нього обов'язків;
- стосується лише чітко визначених наборів персональних даних;
- має строковий характер;
- надається лише в межах компетенції суб'єкта владних повноважень.

Відповідно, за наявності вказаної підстави суб'єкти владних повноважень не повинні відбирати у громадян згоду на обробку їхніх персональних даних незалежно від того, чи є вони військово зобов'язаними особами, чи виконують обов'язки у складі Збройних сил України, Національної гвардії України, сил територіальної оборони.

Згідно з ч. 4 ст. 19 Закону України «Про захист персональних даних», органи державної влади та органи місцевого самоврядування мають право на безперешкодний і безоплатний доступ до персональних даних відповідно до їх повноважень.

Проте, навіть у період дії режиму воєнного стану законодавство України передбачає окремі випадки, у яких згода суб'єкта персональних даних є обов'язковою, навіть, коли він вступає у відносини із суб'єктом владних повноважень.

Прикладом відносин, у яких підставою для обробки персональних даних виступає згода суб'єкта персональних даних є трудові відносини з таким суб'єктом, надання суб'єктом персональних даних цивільно-правових послуг суб'єкту владних повноважень, інші приватно-правові відносини.

Відповідно до аб 4 ст. 2 Закону України «Про захист персональних даних», згода суб'єкта персональних даних – добровільне волевиявлення фізичної особи (за умови її поінформованості) щодо надання дозволу на обробку її персональних даних відповідно до сформульованої мети їх обробки, висловлене у письмовій формі або у формі, що дає змогу зробити висновок про надання згоди.

Суб'єкт персональних даних також має право відмовитись від надання згоди на обробку персональних даних, відкликати згоду на обробку персональних даних, яка була надана такою особою раніше, вносити застереження стосовно обмеження права на обробку своїх персональних даних під час надання згоди, пред'являти вмотивовану вимогу щодо зміни або знищення своїх персональних даних будь-яким володільцем та розпорядником персональних даних, якщо ці дані обробляються незаконно чи є недостовірними, заперечувати проти обробки своїх персональних даних.

Слід звернути увагу, обробка персональних даних на підставі, передбаченій у п. 4 ч. 1 ст. 11 Закону України «Про захист персональних даних», тобто, для захисту життєво важливих інтересів суб'єкта персональних даних може здійснюватися в тих випадках, коли суб'єкт, який здійснює таку обробку не має на це прямого дозволу згідно із законодавством України, або згоду на дії з персональними даними неможливо отримати через фізичний, психо-емоційний стан особи, якої стосується відповідна інформація.

Проте, , фізична особа, або установа, яка здійснила обробку персональних даних для захисту життєво важливих інтересів суб'єкта персональних даних повинна отримати від нього згоду на таку обробку, коли це стане можливим, або припинити дії з персональними даними у разі відмови від надання такої згоди.